

VERSPREIDE GESCHRIFTEN

© 1980- 2011, Arnold Schalks

INHOUD

- # 1) TEKSTEN / © Arnold Schalks, 1980
- # 2) ZWARTE DOOS / © Arnold Schalks, 1985-1992
- # 3) THEORETISCHE VERANTWOORDING BIJ HET WERK / © Arnold Schalks, 1988
- # 4) VOORWOORD BIJ: ', DAT DE MAAN OREN HEBBEN' / © Arnold Schalks, 1990
- # 5) COLUMN: 'VOORSTELLING' / © Arnold Schalks, 1993
- # 6) BREMEN IS ROTTERDAM / © Arnold Schalks, 1994
- # 7) DENKRAMENZEMEN / © Arnold Schalks, 1996
- # 8) STATEMENT / © Arnold Schalks, 1998
- # 9) ICH WEISS NICHT, WAS SOLL ES BEDEUTEN... / © Arnold Schalks, 2002
- # 10) BEHAAGLIJK VASTGOED / © Arnold Schalks, 2006
- # 11) KRIMP / © Arnold Schalks, 2010
- # 12) ELF / © Arnold Schalks, 2011

1980 / TEKSTEN

Context: Expositie van 'Jong Talent', een collectief met mede-kunstacademiestudenten Paul Henning en Marcos Carrasquer, in de hal van het academiegebouw aan de G.J. de Jonghweg, 5 maart 1980.

01.

n elektrische deurbel
rechtstreeks aangesloten
op t lichtnet
geeft (warempel)
rooksinjalen

02.

de luxaflex omhoog
we seinen van
wakkerheid

03.

tijdens zn uitleg
maakt ie meermalen
t handgebaar alsof ie
n sleutel in n sleutelgat
steekt & omdraait

(je verstand op slot
n slot op je verstand)

04.

hoor:
t koffiezetapparaat snottert
wie haalt de kopjes?

(kondens aan de ramen)

05.

de burens zetten
willeke alberti op

06.

vergelijk de verlaten grasmat
met
de intimiteit van het voetbaldoel

07.

wisselend bewolkt
& iemand verwisselt
t plaatje
op de reusachtige
overhead projektor

08.

met een handvol plan
speelt de piano winterhanden
van zijn
zwart op wit.

09.

je steekt je filtersigaret
weer aan t verkeerde end
aan

10.

rotterdamse straten
met
door bovenleiding
verlaagd plafond

11.

ook terwijl we rijden
rook je door
alle
(door jou gedragen)
helmen
op slag
onbruikbaar makend
met je brillcreamhoofd

12.

met t dimmen
van de zaallichten
ook je stem

t polygoon journaal
hardnekkig zwart-wit

daarna

over alcoholika

#13.

t trappenhuis ruikt
naar de duikbril
waarmee je
indertijd
bijna verzoop
(in t verleden)

14.

de maan
lijkt ronder
dan gister
(je knikt ja)
& in de keuken
staat de ijskast
op 3

15.

(voor henk)

Boven het platte dak
trekken de wolken op
pijpestelen stelten voorbij
het stratenplan een bestekbak
voor de goddelijke blik
voor de menselijke maat
voor de stenen die weten
dat liggend op de zij
slapen beter gaat.

Oorspronkelijk medium: 15 A4 fotokopiën in plastic showtassen. Bijbehorende
webpagina: http://www.arnoldschalks.nl/ongeb_pl.html

TAB # 1) WAARNEMING

- De waarneming: het medium waardoor de zintuigen de waarneembare werkelijkheid verbruiken. Het bewustzijn: het middel waarmee de geest de waargenomen werkelijkheid erodeert.
- De spouw tussen waarnemer en het waargenomene wordt gevormd door het zichtbaar afwezige.
- Plotseling word ik onaangenaam getroffen door de gewaarwording dat mijn blikveld fysiologische beperkingen heeft, die mij beletten het overzicht te bewaren.
- Het ingebouwde waarnemingsfilter werkt inmiddels zo perfect, dat alles wat uiteindelijk onder mijn aandacht wordt gebracht interessant, fascinerend en de moeite waard is.
- Dringt het geluid in de stilte, of dringt de stilte in het geluid? Doordringt de cultuur de natuur of andersom?
- Uit het raampje kijkend, schuin rechts achter mij: De straalmotor als een reusachtige oorschelp die het nauwelijks hoorbare overleg tussen de wolkenformaties opvangt. Samengevat als een condensstreep, vertaald in een rechte lijn, verlaten de notulen van die discrete conferentie de turbine aan de achterkant.

- Ik probeer de maat van de wolken te schatten, maar het ontbreekt mij aan een bekend voorwerp, aan de hand waarvan ik hun formaat zou kunnen afleiden. Bovendien doet zich direct een morfologisch probleem voor: Waar houdt de ene wolk op en waar begint de ander? Moeten de door de ijle dampsluier verbonden wolkflarden worden opgevat als de ledematen van één samenhangend onmetelijk lichaam? Of moeten zij worden gezien als bijv. de meetbare hoofden van twee individuen, verbonden door de door hen uitgeblazen sigarettenrook?

- De lens is de hoge hoed waarin de lenzenlijper het invallend licht tot opvallend licht omgoocht.

- De onvergeeflijke collaboratie van het licht met het duister:
Lichtspoorruit.

- Bijschrift: Dit is een 'vier'.
Vermelden, wat voor de directe waarneming onzichtbaar is. De afdruk verwijst naar een werkelijkheid, die door berekening kan worden ge(re)construeerd en zichtbaar gemaakt.

- De kern van de lamp is de lamp, zoals de kern van de boot het ruim is, zoals de kern van het ruim de lucht is en van de lamp het licht is.

TAB # 2) TAAL

- Straks kukelen de woorden eruit.

TAB # 3) TIJD

- Voorstel voor een nieuwe tijdmeting. Een tijdmeting die begint op het moment, dat iets voor het eerst wordt waargenomen. De datering is aan die sensatie gekoppeld en ernaar vernoemd. Ziet men bijvoorbeeld nú de eerste tent, dat is het vijftien minuten later: een kwartier na 'tent'. Dit moment kan samenvallen met 2,5 jaar na 'asbak' of 2 maanden na 'Moby Dick'.

- Hiermee verklaar ik de tijdsperiode na 'geopend' voor geopend.

- De tijd met een gesprek bekorten.

- Het is de uitdrukkelijke wens van de twee voorgaande dagen, dat hun as wordt uitgestrooid over de vloer van de huidige.

- Onder zo'n volle maan hoort een slot.

TAB # 4) WERELD

- Ik noem iets op en jij reageert daarop noemend, waarop ik noemend reageer, enz.... Zo noemen we in een leven een wereld bij elkaar.

- Ik doe een greep uit de werkelijkheid. Daarna schematiseer ik het gegeven zodanig dat het zich als een materiaal bewerken laat. Het is niet van het hoogste belang om iets nieuws te vinden. Het is zinvol om iets uit het reeds bestaande te verwijderen om het na bewerking opnieuw in dat reeds bestaande in te passen.

- Voor de loodgieter wordt de wereld, met elk sokje of knietje dat hij aan de leiding toevoegt, groter. Voor de kunstenaar wordt de wereld, met elke grens die hij overschrijdt, kleiner.

- Uitgaande van het pre-Copernicaanse model betrap ik mij er soms op te denken, dat ik de spil van het universum ben en dat een ontmoeting dientengevolge uitsluitend bij mij thuis plaats kan vinden, dat elk gesprek ongetwijfeld over mij gaat, dat een gesprek pas door mij bestaat, het zonder mij niet plaats zou vinden, of niet relevant zou zijn.

- Telkens weer die verbazing of het parallellisme van de levens: Dat er in een oord, vanaf het moment dat ik het verliet tot op het moment dat ik het weer betreed, ongezien is verder geleefd.

- De kennismaking met personen, die door middel van woord, beeld of klank blijk gegeven hebben over een rijke mentale flora te beschikken brengt mij vaak in verwarring: vaak blijken zij saai en niet tot een dialoog in staat.

- Ik stel vast dat ik me steeds meer terugtrek in een wereld van eigen ontwerp.

TAB # 5) BINNEN

- De teleurstelling van het 'zeker weten'. De erotiek van het ongewisse.

- Het perpetuum mobilae is te vinden in het verlangen: Als u eenmaal het gemis bent gepasseerd almaar rechtdoor.

- In het lichaam spellen de cellen iksjes en ytjes in alle mogelijke corpsgrootten.

- Wijziging in de persoonlijkheidsstructuur: Van digitaal (0 tot en met 9) naar binair (0 of 1).

- Ik pak mijn hoofd precies zó in als ik mijn rugzak doe.

TAB # 6) WAARHEID

- Een aanname of veronderstelling, hoe onwaar of onzinnig ook, heeft bestaansrecht, mits deze op een overtuig(en)de wijze wordt uitgewerkt.

- Op elke afstand van ons bevinden zich waarheden. Van welke we kennis nemen hangt af van het punt waarop we focussen en de door ons gewenste dieptescherpte.

TAB # 7) MEET- / WISKUNDE

- De omtrek van alles is onmeetbaar, eindeloos. Het eiland dat we allen zijn.

- De cirkel is een voorbeeld van een figuur die van de rechte lijn is afgeweken. De cirkel heeft zich weten te handhaven, ja kan zelfs als een wereldwijd succes worden bestempeld.

TAB # 8) MUZIEK

- Elk muziekstuk bevat een noot van wantrouwen jegens de luisteraar. Die dient ertoe de aandacht van het wegglijdend gehoor te herwinnen.

TAB # 9) VRAGEN

- Wat houdt het lichaam bijeen?

- Weten de levenden wel, dat er zoveel doden zijn?

- Wie heeft de bordjes *hebben* en *missen* verwisseld?

Oorspronkelijk medium: systeemkaartjes 105 x 77 mm. Negen categoriën, gescheiden door grijze kunststof tabbladen in zwarte archiefdoos merk 'Esselte'.

1988 / THEORETISCHE VERANTWOORDING BIJ HET WERK

Context: *De tentoonstelling 'Arnold Schalks / objecten' op uitnodiging van Cees van der Geer. 19 februari t/m 21 maart 1988, galerie 'Westersingel 8', Rotterdam.*

In mijn vroegste werk stel ik mijzelf ten doel, begrippen op een indirecte manier voor te stellen. Begrippen zijn instrumenten van het menselijke verstand. Zij zijn niet op een directe manier aanschouwelijk te maken, omdat geen gegeven uit de werkelijkheid buiten ons ermee samenvalt.

Om vat te krijgen op het begrip is er geen andere mogelijkheid, dan het te ontleden in diens eigenschappen. Heeft men de verschillende eigenschappen onderscheiden, dan kan men deze, elk voor zich, voorstellen door een concreet voorwerp dat in grote mate diezelfde eigenschappen bezit (Bijvoorbeeld: begrip: denken - eigenschap: geheugen - voorstelling: spons).

Door een begrip als uitgangspunt te kiezen, daaraan een aantal eigenschappen te onderscheiden, deze eigenschappen voor te stellen door een aantal concrete voorwerpen, kan met die voorwerpen - mits juist geordend, dat wil zeggen op dezelfde manier met elkaar verstrengeld als men in het begrip veronderstelt - een (re)constructie maken, die als voorstelling kan gelden voor het begrip dat als uitgangspunt diende. Mijn overweging om op deze manier te werk te gaan is niet dezelfde als die van de illustrator, maar is voor mij de manier om de werkelijkheid binnen en buiten hanteerbaar te maken.

Deze werkwijze vindt men ook in de literatuur, namelijk: de beeldspraak. Zintuiglijke waarneming van een object is een primaire ervaring en wel, omdat deze zonder tussenkomst van het verstand tot stand komt. Met andere woorden: zintuiglijke waarneming is geen constructie van het verstand. Om vat te krijgen op de waarneming probeert het verstand haar hanteerbaar te maken door zich er een begrip van te vormen. Eén van de wijzen waarop dit gebeurt, is door het object van de waarneming te benoemen. Door het object van een naam en later van een zorgvuldig gekozen definitie te voorzien wordt het (her)kenbaar en bruikbaar. Bij een volgende waarneming van hetzelfde object zal deze onvermijdelijk vergezeld gaan van de gekozen definitie.

Het beeld heeft in de taal een middel toegewezen gekregen, om het, waar nodig, te begeleiden. Het beeld op zich is autonoom, het heeft geen taal nodig om te bestaan. De taal is in dienst gesteld van het beeld waarnaar zij verwijst: de taal is een afgeleide van het beeld.

Het is de functie van de taal om zinvol te zijn: taal als ruimtescheppend medium voor de verbeelding. Vanwege haar afgeleide karakter is het onvermijdelijk, dat haar woordenschat altijd onlosmakelijk verbonden zal zijn met het werkelijke gegeven (zintuiglijk of ideëel) waarop zij betrekking heeft. De waarneming op zich is echter ook een afgeleide en als zodanig gebonden aan de waarneembare ordening.

Wil de taal zinvol zijn in haar oorspronkelijke betekenis, dan zal ze van de waargenomen ordening een afspiegeling moeten zijn. Vanaf het moment, dat de taal weigert de waargenomen ordening te spiegelen, overtreedt zij de regels die aan haar functies ten grondslag lagen en gaat zij een autonoom leven leiden. Niet doordat ze dan niet meer naar de werkelijkheid verwijst, immers deze ligt in de woorden besloten, maar doordat ze de structuur die de

waarneming haar gebod te beschrijven vervangt door een eigen structuur, die daarmee niet noodzakelijk wenst overeen te komen. Zo ontstaat poëzie. In mijn latere werk besloot ik tekst en beeld op een zo autonoom mogelijke manier met elkaar te combineren. Hun ontmoeting in één beeld is niet zuiver toevallig. Op sommige punten verwijst het beeld naar de tekst en andersom, maar, nooit werkt het beeld als illustratie, nooit werkt de tekst als onderschrift bij het beeld. Het gaat mij erom, beeld en tekst op een zo gelijkwaardig mogelijke manier tegenover elkaar te stellen. Ik laat het beeld tegen de taal zeggen en de taal tegen het beeld: 'gelijk oversteken', daarbij het risico lopend, dat beide bedrogen uitkomen.

Oorspronkelijk medium: dubbelzijdige A4-fotokopie ter informatie bij de tentoonstelling. Oplage: 100 exemplaren. Bijbehorende webpagina's: <http://www.arnoldschalks.nl/ws.main.pl.html>

1990 / VOORWOORD BIJ: ', DAT DE MAAN OREN HEBBEN'

Context: *De gelijknamige tentoonstelling van kunstenaars van Stichting Kunst en Complex. 31 augustus - 16 september 1990, Keileweg 26-28, Rotterdam.*

VOORWOORD / VOORBEELD

1. Het principe.

We maken een tentoonstelling; binnen een zelfgekozen context, op eigen terrein. We onttrekken ons (heel even) aan de willekeur en de grillen van de teeltkeus die daarbuiten wordt toegepast. De vrijheid die dat oplevert benutten we om het werk dat hier is ontstaan in al zijn scherpheid te tonen. Het onderwerp is: de kunst. We maken een inventarisatie van datgene wat hier bereikt is, niet omwille van het persoonlijke prestige of dat van de groep, maar omdat die inventarisatie een voorwaarde voor vooruitgang is. De hiërarchie die ons buiten opdeelt, laten we tijdelijk voor wat ze is; hierbinnen verliezen *curriculi vitae* hun zeggingskracht.

We genereren een zin waarin het onderwerp in de enkelvoudsvorm en het gezegde in de meervoudsvorm staat.

2. Van Gogh.

1990 is het van Gogh-jaar.

3. De maan.

Er was een tijd dat de mensen meenden in de maan een gezicht te zien. Inmiddels is dat beeld door de wetenschap achterhaald. En toch; wie 's avonds de moeite neemt om - ongehinderd door die wetenschap - omhoog te kijken, moet vaststellen dat dat oude beeld nog niets aan kracht heeft verloren.

4. Profielschets van de titel.

Een voorwoord bij een expositie van beeldende kunst behoort te worden afgesloten met een voor-beeld. Dat voorbeeld kan dan tevens dienen als titel bij die expositie. Bij. We brengen het voor-beeld dus onder in een bij-zin: een bijzin die, meer dan een lading te dekken, lading geeft.

5. Synthese van 1 t/m 4.

6. Titel.

, dat de maan oren hebben.

Oorspronkelijk medium: catalogus, 200 x 283 mm, 80 pagina's, offset. Oplage: 800 exemplaren. Bijbehorende webpagina's: <http://www.arnoldschalks.nl/ddm.html>

1993 / COLUMN: 'VOORSTELLING'

Context: *'HOKKEN, periodiek', nummer 4, december 1993*

VOORSTELLING

Vanmorgen deed iemand mij een projectortje cadeau. Een klein, handzaam apparaatje dat op alle plaatsen waar maar een stopcontact aanwezig is, in een handomdraai voor projectie gereedgemaakt kan worden.

VERBODEN TE ROKEN

Onmiddellijk dook ik in mijn beeldarchief om door middel van lamp en lenzenstelsel op te roepen wat in mijn herinnering rustte: Weldra straalden geliefden en beminden mij met terugwerkende kracht tegemoet door het rechthoekig lichtmembraan op mijn keukenmuur. (Vanochtend, toevallig, was ik ademloos toen achter een voortbewogen tramruit, gelijktijdig met het verschijnen van een gezicht, een nieuwe verliefdheid langszij kwam.) 's Middags nam ik het visueel archief door van de ontberingen die wij leden / ik leed in menig vakantieoord: Staande en liggende formaten van beregende morenen en de daarin reeds besloten onafwendbaarheid van de grip verliezende schoen. (Vanmiddag, onvoorzien, raakte ik na een uitwijkmanoeuvre met mijn fietswiel bekneld in het spoorwegnet van de Rotterdamse Elektrische Tram dat, door de aanhoudende regenval, inmiddels

over de hele lengte met water gevuld zal zijn. Het gereed liggende ontwikkelde diafilmpje moet ik morgen ophalen.)

PAUZE

's Avonds zette ik de vertoning voort, bevrijd van de taak een kunstmatig duister te moeten bewerkstelligen. Onophoudelijk schoof ik de beeldwisselaars en weer, de vertoonde beelden door nog onvertoonde vervangend. De pogingen om de kern van werken van vroeger of later datum fotografisch te raken bleken achteraf vruchteloos en onbeholpen. Zelfs beproefde ondervragingstechnieken als: feller belichten of onverwachts spiegelbeeldig vertonen konden de opnamen er niet toe bewegen een bekentenis af te leggen. Dit bracht mij in een droefgeestige stemming. (Vanavond, onverwachts, toen ik in de avondwinkel ongedane inkopen deed werd ik aangedaan door de ontwapenende onhandigheid waarmee mijn voorganger aan de kassa, door zijn dubbeldikke brillenglazen heen, het gevraagde bedrag probeerde te passen.)

Vannacht, in het licht van de kleine uurtjes, sloeg ik een boek van melancholicus Jeroen Brouwers open op een willekeurige bladzijde en las. De uitwerking die de tekst op mijn gemoed had vertoonde sterke overeenkomst met de zwaarmoedigheid die volgde op mijn zojuist beëindigde beeldinventarisatie.

"Benoemen verlicht", zei mijn moeder. Indachtig aan die raad besloot ik de nu dubbelzwaar drukkende gemoedslast te verminderen door er een naam aan te geven. Het 'J. B-sentiment'* noemde ik het.

(In het verloopstuk tussen waken en dromen nam ik mij voor mijn projector niet langer als schijnwerper te gebruiken, maar als zoeklicht, als lichtbron voor het bijlichten van wonderen, als TOVERLANTAARN.)

EINDE

* Verg: het *'Joke de Brieder-gevoel'*. (= Het motto waarmee de gelijknamige Rotterdamse galerie de sfeer op haar tentoonstellingen omschreef.)

Oorspronkelijk medium: periodiek van Rotterdams atelieroverleg, 297 x 420 mm., 4 pagina's, offset. Oplage: 2.500 exemplaren. Bijbehorende webpagina: <http://www.arnoldschalks.nl/hokken.html>

1994 / 'BREMEN IS ROTTERDAM'

Context: *'De Kronieken' (verkenningen van een biotoop), jaargang 1, volume 1.*
Uitgegeven door Ove Lucas, Rotterdam, lente 1994.

Bremen is Rotterdam. Wie het centraal station aan de voorzijde verlaat, betreedt het stationsplein. Het postkantoor met de afdeling expeditie heeft u aan uw linkerhand. Wie vervolgens in zuidelijke richting loopt, bereikt na enige tijd het water. U bevindt zich dan op de noordoever van de van links naar rechts stromende rivier, waaraan deze stad haar bestaan en faam te danken heeft. De waterstand in deze rivier vertoont een afgezwakte vorm van eb en vloed door de open verbinding met de, grofweg 60 kilometer stroomafwaarts, respectievelijk afdruipe en aandringende zee. Kijkend in de westelijke richting ziet u op beide oevers de hijskranen van het havengebied boven de bebouwing uitrijzen. Aan uw linkerhand ligt een brug die, na een hink-stap te hebben gemaakt op een eiland midden in de stroom, de noord- met de zuidoever verbindt. Op de zuidoever ziet u de panden oprijzen van de bierfabrikant wiens produkten tot ver buiten de regio bekendheid genieten. Ik bevind mij in de galerieruimte van het 'Künstlerhaus' Am Deich in Bremen, waar ik al enige tijd werk aan de uitvoering van mijn project Reederei SCHALKS (Übersetzungen). De vensters bieden uitzicht op de gebouwen waarin Becks bier wordt gebrouwen. Ik ben bezig een roeiboort te bouwen die, over het water van de Kleine Weser, een veerdienst zal onderhouden tussen de galerie waarin ik mij nu bevind en het, op de andere oever gelegen, Neues Museum Weserburg. Een traject, vergelijkbaar met dat, over het water van de Maas, van de linker Maasoever naar het Noordereiland.

Mijn keukenraam kijkt uit op de invallende schemering. Aan de lichtende schuimkoppen op de golven van de Nieuwe Maas te oordelen, spookt het buiten. In mijn woning in Rotterdam is het onmogelijk voorbij te gaan aan de

buiten heersende weersomstandigheden. Als het stormt, fluit mijn woning. Als het regent, drupt zij. Als het vriest, klappertandt haar bewoner. In het slechtste geval loopt het uit op een jam-session. Het stoken eist voortdurende aandacht. Zowel het toevoeren als het onthouden van brandstof aan de immer gretige allesbranders leidt tot een gedwongen werkonderbreking. Warmte en concentratie verlaten het lichaam via de voetzolen.

Het is dan ook een ongekennde luxe te verblijven in een ruimte waarin voornoemde ongemakken geen rol spelen: de in de gastenwoning en werkruimte aangebrachte Heizkörper vergasten lichaam en geest op een klimaat met een ideale bedrijfstemperatuur. Hoe efficiënt kan men werken in een situatie waarin men, na het ontwaken, niet eindeloos hoeft te choken om het denkproces op gang te brengen. Wat een rendement als pril gedachtengoed niet smooit in de gevolgen van een slecht trekkende kachel. Bremen is niet Rotterdam.

Ik ben hier gekomen om te vertalen en daarmee vul ik mijn dagen. Ik vertaal wat ik denk in het Duits. Ik denk een bootje van triplex en vurehout en noem het 'Fähre'. Een bootje met die naam zal binnenkort personen over het water zetten. Intussen maakt het vertaalpuntje in mijn hoofd overuren bij het overbrengen van boodschappen van het Nederlandse naar het Duitse taalgebied en vice versa. Niets wordt onderschept, niets uit de vaart genomen. Voort woekert mijn geest in de galerieruimte.

Bremen is ongestoord werken. Eén van de weinige signalen uit de buitenwereld die erin slagen tot binnen door te dringen, is het geweld van de sloop van een achter het Künstlerhaus gelegen betonnen fundering. Het effect van die werkzaamheden wordt vertaald in glasgerinkel in mijn keukenkast. Die avond verneem ik telefonisch dat men op de Keileweg is begonnen met de sloop van het gebouw van Kaus Australis. Het moet wijken vanwege de lang bevochten, omstreden verplaatsing van de tippelzone van de G. J. de Jonghweg naar ons terrein aan de Keileweg. De volgende morgen begeef ik me naar de Bahnhofsbuchhandlung om het Algemeen Dagblad van gisteren aan te schaffen. Ik hoop daarin beelden aan te treffen die het verslag van gisteravond illustreren. Vergeefs. Geen bericht, geen foto. Ik verlaat het stationsgebouw aan de achterkant. Aan uw rechterhand bevinden zich de burelen van collega-rederij Hapag-Lloyd.

Moeiteloos boven alle daken uittorend loopt de 'Hoechst Express' de Rotterdamse haven binnen. De containergigant hangt aan een driepuntsjarretelle van sleepdienst Smit die moet voorkomen dat het gevaarte de Nieuwe Maas afzakt. 'Hapag Lloyd' is met meer dan mansgrote letters op de flank aangebracht. 'Hamburg' vermeldt de achtersteven als thuishaven van het monstrum. Reeperbahn, Geileweg. Na voortdurend uitstel is 5 april 1994 gekozen als definitieve datum voor de openstelling van het lustparcours.

Een dag voor de feestelijke tewaterlating van de veerpont en de opening van het veer druppelen vrienden en genodigden uit Rotterdam Bremen binnen. Zondag is de dag van de opening. Bij een temperatuur die ver beneden het

vriespunt ligt, doopt -'on the rocks'- mijn moeder het vaartuig. Vervolgens wordt het de landingstrap afgedragen om, in een wak in het ijs, tewater te worden gelaten. Rotterdam hakt in op het ijs dat de pont het varen belet óf Rotterdam zingt zeemansliederen om diegenen die op het ijs inhakken te ondersteunen óf Rotterdam moedigt de moedigen aan óf Rotterdam is er gewoon. Rotterdam is in Bremen.

Maandag en dinsdag maakt ijsgang het mij onmogelijk over te zetten. Een dag later kan ik de oevers - zij het via een omweg - met elkaar verbinden. (Zo vergaat het de vertaler vaak ook.) De dag erna en de daaropvolgende dagen ben ik in staat het traject tussen beide haltes af te leggen langs een elke dag rechter wordende lijn.

Een ieder die getuige is geweest van mijn overtochten zal beweren dat ik steeds de Kleine Weser ben overgestoken. Niemand zal hebben vermoed dat het in gedachten telkens de Nieuwe Weserweg was, die ik overstak.

Oorspronkelijk medium: cahier, 140 x 210 mm., 32 pagina's, offset. Oplage: 250 exemplaren waarvan 99 genummerd. Bijdragen van Jozef van Rossum, Sonia Rijnhout, Liesbeth Bik, Arnold Schalks en Ben Schot. Bijbehorende webpagina: <http://www.arnoldschalks.nl/bremenis.html>

1996 / DENKRAMENZEMEN

Context: *De tentoonstellingsserie 'Over het denkgedeelte' in kunstcentrum De Gele Ridder, Arnhem*

25 Oktober 1996. Even na Utrecht moeten de ruitenwissers aan. Met een omtrekkende beweging, als kometen ingevangen door het magnetisch veld van een te dicht genaderde planeet, bereiken Noud Heerkens en ik het centrum van Arnhem. Vijfenvierzig minuten na stipt negentien uur stappen we de Gele Ridder binnen. Mirjam heeft ons bijeengedacht. We treffen een welvoorzien dis aan: een gelag in de traditie van het klassieke symposion. Wijs- en spijsbegeerte. Zowel lichaam als geest dienen te worden gevoed.

We zijn laat. De overige zes aan het denkgedeelte deelnemende kunstenaars en drie leden van de commissie De Gele Ridder wachten al geruime tijd op de aanvang van het gesprek. We hebben geen tijd te verliezen. Ik plaats mijn auto-reverse oorschelp tussen de gerechten. We scheppen op en haasten ons te denken. We zijn gekomen om onze gedachten met betrekking tot het motto 'Over het denkgedeelte' te formuleren.

<-----

(Stel je voor een wiel: Vertrek vanuit de velg. Ieder een spaak. Ieder volgt een spaak in de richting van de naaf. Ontmoet elkaar bij het draaipunt.)

----->

Vanuit onze posities aan de periferie van het tafelblad proberen we het deelverzameld denken te benaderen. We laten om beurten de gedachte aan het woord.

Tastend langs de buigslappe voorzetwand schuifel ik mijn gedachtengang in. Hier zouden ontwerpers van kermisattracties hun voordeel kunnen doen. Het nimmer rustende denken voltrekt zich discontinu, peristaltisch en zelden rechtlijnig. Het kost me moeite de koers te bewaren, laat staan te reconstrueren wat er in mij omgaat tijdens het scheppen. Zeker is, dat het denken de hand stuurt.

Wat hoort niet in het rijtje thuis?:

- a) iemand opent een kastdeur
- b) iemand struikelt over onverlichte skulptuur
- c) iemand bouwt intuïtief een systeem van tekens
- d) iemand ontvouwt knisperend een plattegrond
- e) iemand laat knetterend een lichtbeeld uit een projector ontsnappen
- f) iemand meldt verschuivingen in perspectief
- g) iemand zet de geschiedenis naar zijn hand

De weg naar de geest is met tautologiën geplaveid. Het verkennende denken treft het alomtegenwoordig denkende denken aan.

"Alleen het denken kan overeenkomen: het komt overeen door te zijn wat het ziet, begrijpt of kent, het wordt hetgeen het door de wereld geboden wordt."
René Magritte.

Een oplichtende rechthoek markeert het einde van de gang. Een mirage? Ik versnel de pas. De laatste stap stuit op een glasheldere wand. Ik stoot mijn hoofd aan het hoogst voorstelbare en doe een stap terug. Knipperend sta ik oog in oog met mijn eigen reflectie en daardoorheen zie ik dat ook de anderen bij hun vensters zijn aangekomen. Er valt licht op ons en onze ontluikende builen. We kijken uit op een elfhoekige patio waar een boompje onaanraakbaar aan ons aller gedachtengrond ontspruit.

<-----

(Plaats voor gedachten)

----->

Kletterend bestek en klaterend servies dienen als geluidsbaken bij de terugtocht.

Het denken dat verder denkt dan het besef, doet een beroep op het doen. Het verzoekt het handelen de belofte van de gedachte in te lossen. De hand die

het bijbehorende hoofd bijstaat. Mijn rechter schept een portie wortelsalade op.

De smaaksensatie plaatst me terug in de ruimte waarin acht van de elf aanwezigen een stukje 'straks' pachtten teneinde iets uit het hoofd te kunnen zetten. Als na een periode van onvrijwillige compressie rekken we ons erop uit. Het verheugt me dat de grond bouwrijp werd gemaakt.

Bij Meteren mist het. De beslagen voorruit moet van binnenuit gewist.

Oorspronkelijk medium: cahier, laserprint, 8 pagina's, 135 x 185 mm, geniet. Oplage: 25 exemplaren. Bijbehorende webpagina's: <http://www.arnoldschalks.nl/17.html>

1998 / STATEMENT

Context: *Onderzoeksproject "K.Ö.N.I.G, Dienst am Kunden" in het KünstlerHaus am Deich, Bremen*

Kultur ist das Sammelbecken unterschiedlicher Ansichten von Individuen (z.B. bildende Künstler), die sich weigern, die objektive Wirklichkeit ohne weiteres hinzunehmen, und die dafür eine persönliche Alternative anbieten. Die Künstler bewegen sich im Raum des freien Verbindungs-, Assoziations- und Synthetisierungsgeschäfts. Sie sammeln, analysieren, forschen und schlagen letztendlich ein neues Arrangement vor. Künstler sind mobil. Sie verlassen ihre Werkstätte auf der Suche nach Quellen und Stellen für ihre einmaligen ortsgebundenen Arbeiten. Sie sind Außenraumgestalter. Die Kunst überrascht, überrumpelt, indem sie in einem nie vorhersagbaren Kontext auftaucht. Seitdem Künstler sich handelsübliche Strategien angeeignet haben, sind sie imstande von 'lebensechten' Marktpositionen aus zu operieren. Die Verwirrung, die dadurch beim Publikum entsteht, eröffnet ein neues Absatzgebiet.

Die Werbung sowie die Kunst bedient sich des Hebels der Verführung und des Versprechens. Kunst und Werbung suggerieren und manipulieren beide. Das Ziel der Werbung aber besteht daraus, das Konsumverhalten direkt und auf quantitativ spürbare Weise zu beeinflussen, wo die Kunst einen langfristigen Effekt (Affekt) auf die Qualität des Handelns, der Wahrnehmung und des Bewußtseins der Empfänger beabsichtigt. Die Künstler vertreten zunächst das Detail, den Ausschnitt, das Unscheinbare, den Zusammenhang, das Immaterielle. Sie betreiben das Gewerbe der Freilegung des Poetischen im prosaischen Umfeld. In der Öffentlichkeit entwickeln sie sich, spielend, zu 'Einzelheitskrämern'. Die Kunstwerke wollen eher reflektieren als

kommunizieren: sie spiegeln den Betrachtern (etwas vor). So lenken sie die Aufmerksamkeit der Passanten auf die Kunst. Auf diese Weise tragen Künstler zur sozialen Perspektive bei und leisten sie einen Dienst.

Um bemerkt zu werden braucht der Künstler chamäleonische Eigenschaften und Fähigkeiten.

Künstler sollen wendig sein und bleiben und haben deswegen keine Interesse an einem praktischen oder theoretischen Spezialgebiet. Die intellektuellen Omnivoren unter den zeitgenössischen Künstlern sind am meisten überlebensfähig. Spezialisierung kann vorübergehend nützlich sein insofern sie projektspezifisch ist. Sie ist nur dann sinnvoll wenn sie der Schärfe des endgültigen 'Bildes' zugutekommt. Wenn Künstler sich schon spezialisieren, dann auf dem Gebiet der Kultivierung ihres eigenen Erstaunens.

Oorspronkelijk formaat: uitgeprint Word-document, Bijbehorende webpagina: <http://www.arnoldschalks.nl/koenig.pl.nl.html>

2002 / ICH WEISS NICHT, WAS SOLL ES BEDEUTEN... / Holländer spekulieren über die Bedeutung eines ihnen unbekanntes deutschen (Sprich)worts)

Context: *Luisterboek 'Unterhaltung für Deutschland', in opdracht van de Duitse kunstenaar Carsten Schulz.*

01 / **Die Sau rauslassen** (= de beest uithangen)

Ich wußte schon, daß Deutschland ein fleischgeiles Land ist, also dieser Brauch überrascht mich überhaupt nicht. Das deutsche Fleischdenken kann manchmal sehr weit gehen. Ich kenne zum Beispiel einen Schwaben der, wenn er erstaunt ist, 'Meine Koteletten!' statt 'Meine Güte!' ruft. Das heißt doch schon was, oder?

Noch ein Beispiel für typisch deutsche Eßwaren ist Fleischkäse. Unseren holländischen Käseköpfen würde doch nie einfallen, Fleisch in unseren Gouda zu stopfen. Frau Antje würde Amok laufen.

Die nationale Vorliebe für Fleisch hat scheinbar zu einer anderen Sicht auf Tiere geführt. Was mich betrifft kannst du unseren gemeinsamen Viehbestand als ein enormes Kollektiv von Organspendern betrachten, auch wenn keiner von ihnen einen Spenderausweis in der Tasche hat. Im Vergleich zu denen sind wir nur ein paar gierige aufrechtgehende Speiseröhren.

Die uneigennützig Großzügigkeit der Tiere verpflichtet uns zu einer Gegenleistung. Vielleicht hat darum auch in der letzten Zeit eine Mentalitätsänderung stattgefunden. Die Menschen lenken ihre Aufmerksamkeit immer mehr vom Großen zum Kleinen.

Der Kriegszustand der Bioindustrie weicht langsam dem Waffenstillstand der Freilandhaltung. Der Konsument ist inzwischen durchaus bereit etwas mehr für Waren mit persönlicher Note zu bezahlen. Ein Schnitzel von Ferkel Edith schmeckt doch psychologisch besser als ein Rumpsteak von Los E 1.245 (Eintausend-zweihundert-fünf-und-vierzig), oder?

Es fühlt sich besser an wenn du weißt, daß das Schnitzel das du ißt einmal Teil war von etwas mit einem Namen. Das Persönliche spricht an, Wissen schafft ein Band.

Es passt in die Tradition Bekannter von mir, die neben einem kleinen Biobauernhof zwei Söhne und eine Tochter haben. Als die Söhne das rauchberechtigte Alter erreicht hatten, wollten sie Gras rauchen. Das durften sie nur, wenn sie ihren eigenen Hanf züchten und versorgen würden. Sie haben in Holland für ein beträchtliches Vermögen Cannabissamen gekauft und nach knapp zwei Jahren versorgen sie das ganze kiffende Niedersachsen.

....

Und auch, als ihre Tochter einen Hund als Haustier wollte durfte sie das nur, wenn sie den versorgen und rauslassen würde. Eine Frage der Konsequenz, nicht wahr? Ich finde es dann auch eine gute Initiative, wenn der Biobauer ab und zu die Schweineleine nimmt und die Sau rausläßt.

02 / **Auf dem letzten Loch pfeifen** (= het niet meer zien zitten)

Na, es komt alles wieder hoch. Meine Erinnerungen an den damaligen Blockflötenunterricht, meine ich. De 'Toonkunst' hieß die Musikschule, an der wir dieses Pflichtfach folgen mußten. Ich soll damals etwa 9 Jahre alt gewesen sein. Privatstunden waren für mich nicht drin, also hieß das, daß ich einmal die Woche mit einer Gruppe von 50 minderjährigen Schicksalsgefährten in einem Klassenzimmer zusammengepfert wurde. Ich weiss noch genau, wie ein grünliches Licht durch die Bleiglasfenster einfiel, wodurch eine Art Unterwasseratmosphäre entstand. Beim Betreten des Raumes schien die Luft eine höhere Dichtheit zu haben, was einem das Gefühl gab, als müsste man zu seinem Platz waten. Vielleicht stimmte dieses Gefühl sogar, und war diese Dichtheit eine Folge der Tatsache, daß gerade in diesem Raum ständig geblasen wurde. Es war ein hohes Klassenzimmer mit stufenweise ansteigenden Bänken. Eine Art Auditorium versehen mit Möbiliar aus Hartholz, und wenig Polsterung um unsere zarten Blasversuche akustisch zu dämpfen.

Das Getöse der gemeinsam gespielten Übungen war dann auch ohrenbetäubend. (Hier liegt vielleicht der Grund, daß ich meine Ohren noch regelmäßig vom Arzt ausspülen lassen muß.) Vorteil einer solchen Massenveranstaltung war, daß, wenn man seine Hausaufgaben nicht geschafft hatte, man sich beim Vorspielen auf aufgeblasene Backen und deutlich auf und ab bewegende Finger beschränken konnte. Eine Form von Trockenschwimmen. Es fiel niemandem auf, wenn man nicht wirklich spielte. Und es kam häufig vor, daß ich unvorbereitet zur Stunde kam, weil unser Hund Arnold das Geräusch meiner Flöte nicht ausstehen konnte. Ich brauchte nur auf mein Blockflötenfutteral zu zeigen, und schon fing er an zu knurren. Wir haben ihn letztendlich ins Tierheim bringen müssen.

Aber jetzt zurück zu eurer Aufgabe. Dafür muß ich mir mal das Instrument vergegenwärtigen. Aber warte, ich hol eben die Flöte meiner Tochter.

.....

Also, diesen Ton meint ihr.

Das ist doch ein C?

Oder?

03 / **Der Dietrich** (= de looper, valse sleutel)

Das ist doch ein Name? Wie Heinrich und Friedrich, oder?

....

Oh, *der*! Ich dachte eigentlich, daß man Eigennamen ohne Artikel benutzt. Bist du sicher?

.....

Der? Okay! Ja, *der* heisst, das wir es mit etwas Männlichem zu tun haben. Ich hätte mich auch gewundert wenn es etwas Weibliches gewesen wäre. Dafür hätte man wohl eine Operation gebraucht. Können sie mir nicht ein bisschen helfen, die Tür ein wenig aufmachen?

....

Er passt in vielen Fällen. Etwas mehr oder weniger Universelles also. Hat er was mit Religion zu tun? Ich meine, Gott passt auch in vielen Fällen, aber ich bin nicht sicher ob er so genannt wird. Jahweh jawohl, Allah allerdings, aber dieser Name scheint mir doch ein bisschen zu profan. Ach übrigens: es gibt radikale Feministinnen, die behaupten dass Gott eine Frau ist. Wer weiss. Na, Gott ist es wahrscheinlich nicht, oder? Haben Sie nicht noch einen kleinen Hinweis?

....

Er kann 'aufschliessen'. Da hast du wieder so'n komisches Wort von euch: aufschliessen. Für mich ist die Tür entweder auf oder geschlossen. Das geht doch nicht gleichzeitig, oder? Deutsch hat sowieso ziemlich viele komische Wörter. So Zwei-Richtungswörter. Die Wende hat daran wenig geändert. Ich kenne noch welche: abbauen, zusammenschneiden, losbinden und runtersteigen.

.....

Komisch, nûh? Fühlt sich an wie 'ne Art Sprachspagat.

....

Eigentlich müssten sich die beiden Wortelemente durch ihre entgegengesetzte Wirkung aufheben. Solche Wörter wären wohl geeignet um einen Zustand von schwereloser Ruhe zu beschreiben, ungefähr wie den Zustand von ein bisschen Heiligsein. Ja, doch?

....

Aber wir weichen vom Thema ab. Wo waren wir. Ach ja, er kann aufschliessen. Hmmm, mal denken.

.....

Ist der vielleicht der Pförtner vom Himmelstor?

....

Oder?

04 / **Die Kunstpause** (= voor het effect ingelaste, niet noodzakelijke pauze in een toespraak)

Das Wort spricht doch für sich! Ich verstehe es jedenfalls als eine Unterbrechung des Kulturkontinuums. Es handelt sich hier vermutlich um irgendeine vorübergehende Form von Film-Feierabend, Lyrik-Leere, Musik-Mangel, Roman-Rast, Schaffens-Schatten, Skulptur-Stille, Urheber-Urlaub oder Malerei-Muße.

Eine kurze Flaute im kreativen Kreislauf. Ein durchaus natürliches Phänomen. Eine nachvollziehbare Notwendigkeit. Wie jeder Vokalist eine Atempause braucht, um die nächste Phrase künstlerisch gestalten zu können, so gibt's bestimmt noch einige Kunstdisziplinen, in denen man einen vergleichbaren Anlauf braucht, um den Absprung zur nächsten Kreation zu schaffen. Das wäre doch eine einleuchtende Erklärung für den Begriff, oder?

....

Aber im nachhinein erscheint mir das Wort doch eine Spur zu steif, um einen Moment von künstlerischer Anspannung zu beschreiben.

....

Es hat was Bürokratisches.

....

Etwas Knaus'riges. Etwas schlecht Gelauntes, wie ein von höheren Instanzen erlassenes Dekret. Hab ich unbewußt ein Ausrufezeichen hineingehört? Wie in 'Hört auf zu malen!' oder 'Legt hin die Feder!'?

....

Es hört sich an, als hätte euer Kulturappetit seinen Sättigungspunkt erreicht. Könnte Joseph Beuys' Aussage, daß jeder Mensch ein Künstler ist zu einer künstlerischen Überproduktion geführt haben? Wäre ein Stoppstipendium als Entmutigungspreis für so viele Künstler dann nicht das angemessene Instrument, um eine drohende Kunstflut einzudämmen?

#05 / **Die Baumschule** (= de boomkwekerij)

Lernt man da vom Blatt singen?

Oorspronkelijk medium: audio CD, Hörbuch ISBN 3-9807699-2-5. Speelduur: 55 min.

Bijdragen van Martin Baltscheid, Ceer Schulz, Klaus Sievers en Arnold Schalks.

"dizzy..." Verlag Hoffeldstraße 56, Düsseldorf. Bijbehorende webpagina: [http://](http://www.arnoldschalks.nl/ufd.pl.html)

www.arnoldschalks.nl/ufd.pl.html

Context: De audio CD 'ZILVER', verschenen ter gelegenheid het 25-jarig jubileum van stichting Kunst en Complex.

1982. Als Jan Krommenhoek in het begin van 1982 lid wordt van stichting Kunst & Complex, zijn de ruimtes in de loods en de bijgebouwen op de Müllerpier bijna geheel verdeeld. Jan kiest voor een hok naast de ingang van de loods, dat ooit dienst moet hebben gedaan als portiersloge. De optrek bestaat uit matglas en houten panelen. Ik herinner me, dat één wand vrijwel geheel in beslag genomen werd door een buiten werking gesteld schakelbord met stoppenkast. De geringe afmetingen van het atelier hebben als voordeel, dat het in barre tijden snel te verwarmen is. In het stroomloze voorjaar van 1982 vult de Zibro Kamin het vertrek met de typische warme petroleumlicht. Jan maakt in zijn 'bezemkast' abstracte schilderijen op spieramen die in omtrek afwijken van de traditionele rechthoek: shaped canvasses. Hij hanteert een strak werkschema. Op het uur dat ik het hangslot van mijn atelierdeur openklik, heeft Jan er meestal al enige uren op zitten. Jan werkt gestaag en stil. Hij draagt een koptelefoon, en laat zich bij zijn werkzaamheden door Mahler, Einstürzende Neubauten, Bruckner of Palais Schaumburg aandrijven. Aan het eind van de middag kan Jan, gedekt door het geraas van zijn loodsgenoten, het atelier ongemerkt verlaten. Jan maakt zich onzichtbaar, lost op. De naam van Jan wordt dan ook vaak vergeten, of op de valreep ingevoegd bij de opmaak van een uitnodiging voor een expositie van Kunst en Complex. Op de Müllerpier is Jan een aantal keren intern verhuisd. Meestal leverde dat ruimtewinst op. De ultieme ruimtewinst had Jan kunnen boeken met een overstap naar het pand aan de Keileweg. Hij heeft nog bij de schoonmaak en renovatie van de fabriek geholpen, maar toen sloeg hij rechtsaf en betrok een atelier aan de Molenwaterweg. Ik verloor Jan uit het oog.

2000. De uitval van Jan's linkeroog was een nog niet goed begrepen voorteken van de ziekte die zijn lijf nu steeds verder onklaar maakt.

Juni 2003. Als de inspecteur van Bouw- en Woningtoezicht bij een aangekondigde controle van ons atelierpand in de hal een kinderfietsje aantreft is voor hem de maat vol. Dit is geen omgeving voor opgroeiende kinderen. Hij adviseert het grondbedrijf de bewoning van het fabriekspand niet langer te gedogen. De gemeente bereidt een procedure voor.

December 2005. De lift brengt me naar de bovenste verdieping van verpleegtehuis Humanitas-Akropolis, waar Jan een kamer heeft. Jan heeft een ernstige vorm van multiple sclerose. MS verandert iets in het lichaam, waardoor zenuwweefsel door het eigen afweersysteem wordt aangetast. Daarbij wordt de isolerende laag rond de zenuwen beschadigd. Er ontstaan gaten in de zenuwbanen, waardoor impulsen vanuit de hersenen niet meer op de plaats van bestemming aankomen. Het vergevorderde stadium koppelde een groot deel van Jan's lichaam af van de centrale. Jan wordt gevoed met een sonde. Slikken is te riskant. Jan ligt op bed in zijn bovenkamer. Sterk maar niet onherkenbaar vermagerd. In zijn ogen smeult vuur. Zijn fladderende rechterhand duidt aan, dat ik hem de Lightwriter moet brengen: een computer met een toetsenbord en een dubbel beeldschermpje waardoor zowel de typer als degene waarmee hij wil communiceren de zinnen kan lezen. Jan typt h-a-l-l-o. De ingebouwde chip verklankt de ingetypte woorden tot een synthetische groet. Het klinkt onwerkelijk en potsierlijk. We schieten allebei in de lach. Jan's rechterarm is het enige lidmaat dat hem trouw bleef. Een laatste verbinding met buiten. Het heeft iets onhandigs, die onvaste hand die typt. Onbeleefd vol hedendaags ongeduld maak ik de onvoltooid getypte zinnen alvast af. Jan typt vastberaden ook de goed geraden zinnen vol uit. Sluit af met een knikje. Tijd verliest in dit huis zijn absolute waarde. Taal wordt een slak. Jan heeft zich na het bevel om zijn lichaam te ontruimen noodgedwongen terug moeten trekken in zijn hoofd. Een groot deel van de ruimte die hem nog rest wordt in beslag genomen door een schakelbord, dat buiten werking is gesteld. Het overgebleven gebied moet vezel voor vezel worden prijsgegeven. Zijn rechterhand typt: 'aflopende zaak' en 'geheugen stuk'. Berichten in telegramstijl uit een oorlogsgebied.

20 augustus 2003. Kunst & Complex ontvangt een aangetekende brief van het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam. Op last van Bouw- en Woningtoezicht en de Brandweer dient de stichting de bewoning van het pand aan de Keileweg binnen drie maanden te staken. Alle woningen dienen daartoe ontmanteld te worden. Aan het bestuur de opdracht deze eis aan de bewoners over te brengen.

Degenen die het het slechtst treffen wordt twee weken de tijd gegund om hun biezen te pakken. Zij vernemen het ontruimingsbevel telefonisch op hun vakantieadres in Spanje.

We schakelen een advocaat in om onze nood te lenigen. Hij stuurt het OBR een door ons geautoriseerde brief waarin op onze onberispelijke staat van

dienst wordt gewezen om af- of uitstel van executie te verkrijgen. De geadresseerde ambtenaar weigert de door de koerier aangeboden enveloppe. Briesend belooft hij de stichting met gelijke munt te betalen. Diplomatie van onze voorzitter sust de verhitte gemoederen. In een e-mail van 22 september haalt onze advocaat opgelucht adem met de zin: "Mijn, schuine streep, onze brief heeft gelukkig geen schade aangericht." Bijna had ons afweersysteem zich tegen ons gekeerd. Het conflict wordt bijgelegd, de constructieve houding van de stichting geprezen. Een brief bevestigt, dat het OBR akkoord gaat met 1 januari 2004 als uiterste datum waarop alle woningen ontmanteld moeten zijn en alle bewoning gestaakt. Alle voorzieningen die toekomstige bewoning mogelijk zouden kunnen maken moeten verdwenen zijn. De bewoners met acute verhuisproblemen krijgen tijdelijke woonruimte aangeboden.

24 maart 1983. Jan Krommenhoek, Ies Noordhoek en ik sluiten onze studie aan de Rotterdamse kunstacademie af met een eindexamenexpositie. De uitnodiging vermeldt dat de drie kunstenaars hun afstuderen kracht bij zullen zetten met 'dingen'. Jan toont een serie geschakelde shaped canvasses van open of bespannen spieramen. Ies toont tekeningen op groot formaat. Ik stel ruimtelijk werk op in de hal van het academiegebouw op het Blaak. Eén van de 'dingen' die ik tentoonstel is een vloerbeeld met een masker en twee autoaccu's. De polen worden verbonden door twee parallelle koperdraden. Tussen die accu's is aan de draden een bronzen masker opgehangen. De draden lopen door de opengeboorde pupillen. Het verbeeldt de wisselwerking tussen de binnen- en buitenwereld. In de vier dagen durende expositie heb ik de per ongeluk kapotgelopen koperdraden -tig keer hersteld.

Ies heb ik sinds de diploma-uitreiking nog één keer ontmoet. Jan zette, na zijn vrije val uit het academieneest, hoog in op een kunstenaarscarrière. Hij werkte hard en consciëntieus. De lat lag te hoog. Jan verzette de bakens, schoolde zich om en trad in dienst van de gemeente. Van die levensfase is mij weinig bekend.

Ik sprak Jan in 2000 op zijn veertigste verjaardag, opgenomen in een vrolijke wolk van gemeentecollega's. Alles leek toen in orde.

Kort daarna besloot ik de zolder van mijn atelierwoning op te knappen. Ik hakte een gat in de zuidmuur en plaatste glas in de wand die mij het uitzicht op de hemel boven de haven benam. De vloerdelen werden geschuurd en gelakt. De wanden gesausd. Wit, bordeauxrood, grijs. Een groot deel van het jaar zijn ze zonovergoten. Datzelfde jaar vierden we er nieuwjaar. Een toneelgezelschap gebruikt het nu als beraamkamer en oefenruimte.

Documentatiemappen met chronologisch geordende series schilderijen staan op Jan's kamer in het gelid. Niet meer dan een geheugensteun. Hij rekende af met de dingen van weleer, terwijl hij merkte hoe het percentage ding-heid in zijn lijf onomkeerbaar toenam. Elke mens is in zekere zin een shaped canvas.

Op 7 april 2006 viert Kunst & Complex het vijfentwintig jarig bestaan met een rijk buffet. Een week later viert Jan zijn zesenvetigste verjaardag. Het is Goede Vrijdag. Jan ontvangt de bestelde aangepaste rolstoel, die hij met zijn rechterhand door middel van een joystick kan besturen. Er wordt een testrit gemaakt op de omloop. Jan spant zich in om het zoveelste besturingssysteem de baas te worden.

21 april 2006. Ik ben op weg naar Jan met een tweeledig doel. Ik wil hem deze tekst ter keuring voorlezen, én hem uitnodigen voor deelname aan een expositie.

Tijdens het jubileum stellen de leden van stichting Kunst & Complex hun ateliers open voor publiek. Zij richten daar een tentoonstelling in. Mijn zolderverdieping komt voor mijn aandeel in aanmerking. Mijn werk zal voornamelijk vloerooppervlak in beslag nemen. De wanden zijn nog vrij. Voldoende licht en vierkante meters om te delen. Ik vraag Jan een selectie te maken van zijn werk. Hij schrijft: 'vooral rechthoekige werken'. Het is recenter werk dat hij in zijn atelier op de Molenwaterweg heeft geschilderd. Omwille van de symmetrie zal ik in de noordhoek van mijn zolderruimte een kaartje met de naam 'Ies' bevestigen.

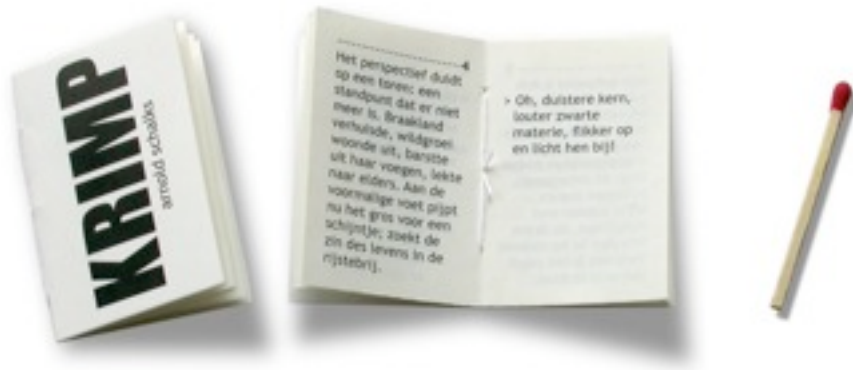
Jan's naam prijkt op de uitnodigingskaart voor het jubileum. Zijn levende lijve zal daarop verstek laten gaan. Zijn actieradius is te gering, de accu niet krachtig genoeg. Hij typt: 'rechterhand fladdert niet meer'. Jan's hand is geland. Hij is neergestreken in de vorm van schilderijen, die de wanden van mijn zolder stofferen: de bovenkamer waarin we dingen onthouden. Behaaglijk vastgoed.

NASCHRIFT

Na een langdurig ziekbed stierf Jan Krommenhoek op 17 juli 2006 op zesenvetigjarige leeftijd.

Oorspronkelijk medium: recordable audio CD met opdruk in full colour boekje 330 x 148 mm., offset. Oplage: 500 exemplaren. Bijbehorende webpagina's: http://www.arnoldschalks.nl/beh_vg.html en <http://www.arnoldschalks.nl/zilver.main.pl.html>

2010 / KRIMP (acht verzen voor de lezer)

Context: *Het project Crimpp (Creatieve reductie in de multi mediale praktijk) in en rondom' OCW', podium voor kleinschaligheden, Rotterdam*

-----1

De blik van de primaat had makkelijk praten: de lenspomp van mijn huidig hyper-oog houdt me ternauwernood vlot, gunt de pointe een halveringstijd van een slordige tel. Menige boodschap valt door de mand van het opgefokt raster, in de pixel hijgt de kleur na van het van kleur verschieten, in de punt verslikt zich de taal.

-----2

Er is sprake van gelaagdheid in de correcte cocon waarin ik ben beland. Laag één dekt mijn spek, de tweede voert de derde, drie snoert lichaamstaal de mond, de buitenste onttrekt het oog. Niet langer content met het keurslijf van dit keurslijf verpop ik tot een pover non-verbaal kwartje in de voering, dat tenslotte valt.

-----3

Ik raak ernstig beklemd in de overdaad van niks. Zeggen is niet gewoon de ene voet voor de andere zeggen, maar een fikse poot tussen de deur van een welwillend hardhorende. Al dichtend dien ik de kous te krimpen: als een Spaanse laars te sluiten om de kuit van het vers, de mal te kraken en de vrije loop te bieden aan wat er toe doet.

-----4

Het perspectief duidt op een toren: een standpunt dat er niet meer is. Braakland verhuisde, wildgroei woonde uit, barstte uit haar voegen, lekte naar elders. Aan de voormalige voet pijpt nu het gros voor een schijntje; zoekt de zin des levens in de rijstebrij. Oh, duistere kern, louter zwarte materie, flikker op en licht hen bij!

-----5

Mijn ontwaren is een zuigmond voor in de tel vertikte tijd. Een buizenstel dat - van je 'weten wist geweten'- onafgebroken heden langs de rotor jaagt. Schoepen maken korte metten met metaforen. Als ik me iets dien te herinneren verbreek ik het zegel van mijn stofzak; scharrel en bouw van kruimels, pluizen en sporen het schaalmodel van een ervaring die er niet om liegt.

-----6

De tijd loopt mij iets te gesmeerd, iets te gelikt om bij de tijd te zijn moet tegenwoordig iets haken: een tel als klit of teek aan mijn vel, een stok tussen de spaken van mijn uur. Sprong bij mij maar een ei. Ik moet het doen met onthouden, een dartele 'r' in de maand en de cel met mijzelf te delen.

-----7

Mijn motieven zijn nobel, maar mijn kruit verschiet in het streven naar krankzinnige dichtheid en de wens om wat er niet is een woordje mee te laten spreken. Ik ben een blindganger, een op de tast opgestoken vinger in een uitdijende klas vol ketende kinderen.

-----8

Met reeds x klinkers achter de kiezen en nog maar y voor de boeg kaats ik kippig het blad af, m'n blikveld zienderogen verbrild; dusdanig begrensd. Met veel gevijl en idem ademsteun maak ik een komma onklaar, indachtig het gehoor dat gehoorzaam wacht op de punt, op de kleplichter, op de overkokende melk. En om zeker te zijn poets ik alvast m'n beslagen glazen voor het uitgesproken wit.

Oorspronkelijk formaat: mini-cahier, 38 x 56 mm, 16 pagina's, off-set, handgebonden.
Oplage: 500 exemplaren. Bijbehorende webpagina: <http://www.arnoldschalks.nl/krimp.html>

2011 / ELF, vier bijdragen voor het drieëntwintigste uur (10 - 11 uur PM)

Context: *CommandoRadio, een 24-uur internet-radioprogramma in opdracht van de Dordtse beeldend kunstenaar Nico Parlevliet.*

01 / Voorhuid

Mijnheer van de Wijngaarden had de gewoonte om zijn les met iets bijzonders te beginnen. Soms zong hij een lied, soms trakteerde hij op mandarijntjes, soms begon hij de les met een verloting.

Op een ochtend stapte hij de klas binnen en viste iets wits uit de zak van zijn colbert. Hij toonde het vluchtig aan de klas. Het leek op een wit steentje of zoiets. Hij keek de klas doordringend aan en fluisterde met dichtgeknepen ogen op conspiratieve wijze: "Een getal onder de tien". Wij mochten raden. Omdat we met zijn drieëndertigen waren, maakte ik alleen kans als ik vroeg aan de beurt zou komen.

Mijnheer van de Wijngaarden was een man van orde en regelmaat. Hij rangschikte zijn leerlingen op lengte en verdeelde ze achtereenvolgens van links naar rechts en van voor naar achter over de schoolbankjes. Omdat ik klein van stuk was zat ik op de voorste rij. Als hij de leerlingen op volgorde van lengte een beurt zou geven, was ik als vierde aan de beurt.

Meester wees op de kleinste leerling links voor. "2!" raadde Verena.

"Mis," fluisterde meester.

Daarna mocht Bob, haar buurman en de op één na kleinste, zijn geluk beproeven.

"9!" Weer mis.

Ik mocht als vierde raden, en riep, meer in een impuls dan weloverwogen: "11!" Ik wilde me nog herstellen en "1" roepen. Maar tot mijn verbazing bleek "11" het te raden getal onder de tien te zijn.

Er ging een golf van verontwaardiging door de klas, maar niemand durfde te protesteren. Het steentje was van mij! Meester overhandigde het me plechtig en vertelde dat het een stukje van de porcelainen piespot van Rembrandt van Rijn was. Het was bij graafwerkzaamheden onder de speelplaats van ons schooltje aan het licht gekomen.

Ik was zeer ingenomen met het bezit van dit ontbrekende stukje uit de puzzel van onze Vaderlandse Cultuurgeschiedenis. Toch heb ik die scherf jaren later met Rudi Fuchs geruild tegen de voorhuid van Marcel Broodthaers.

02 / Elastiekje

Laat geworden gister. Pas om 11 uur 's avonds de koffer in. Hans zei nog zó, dat ik - na al die wijn - wat glazen water moest drinken. Nou is het te laat

De klas zit er netjes bij. Geen ongeoorloofde absenties, voor zover ik kan zien.

Waar zal ik vandaag eens mee beginnen. Ik ben te slecht bij stem voor een lied.

Ik heb ook niks bij me om te verloten. Toch? Of het moet dat elastiekje zijn, dat ik op weg naar school heb opgeraapt. Wel een erg magere hoofdprijs.

Maar ach, waarom ook niet? Je moet kinderen niet teveel verwennen. Daar worden ze alleen maar lui en materialistisch van. Hersengymnastiek op de vroege ochtend scherpt de jonge geest en bevordert het competitief denken.

Een kinderhand is gauw gevuld ook al is het maar met een lulderijtje. Of de

kinderen daar net zo over denken betwijfel ik. Ik zal het elastiekje dan ook maar niet al te duidelijk aan ze laten zien. Dat wakkert de begeerte aan. Ik ga het me makkelijk maken. Ik laat ze raden naar een getal onder de tien. Zijn we lekker snel klaar. Dit keer voor het gemak maar eens beginnen met de kleine Verena en dan de rijtjes af. De eerste drie kinderen hebben de '7' die ik in gedachten heb niet geraden.

De vierde op rij roept iets! Heb ik het goed verstaan? Werd daar '11' geroepen? Ik vraag een getal onder de tien, roept die jongen '11'! Dat getuigt van lef of van domheid. Moeilijk te zeggen. Maar bij nader inzien toch wel sympathiek, iemand die expres of per ongeluk buiten de kaders denkt. Laat ik eens gek doen en hem belonen. Het is tenslotte maar een elastiekje. Heeft ie in ieder geval nóg iets om op te rekken. En nu die verongelijkte blik van de rest van de klas negeren. Mijn gezag staat op het spel.

Hoor ik later van Hans dat hij dat elastiekje met Cees Buddingh' heeft geruild voor een kootje uit de rechter middelvinger van Govert Flinck.

03 / Kraslot

Het is niet leuk om altijd maar de kleinste te zijn. Altijd vooraan in de rij. En dat terwijl mijn voor- en achternaam allebei met een 'v' beginnen. Dan heb ik toch ook wel eens recht op een plekje achteraan de rij? Kan ik eindelijk een beetje wegdromen in de klas.

Meester was wel erg erg jolig vanochtend. Hij sloop op zijn tenen het lokaal binnen, wapperde met een papiertje en stopte het weer vlug in zijn zak. Nadat hij zogenaamd wantrouwig om zich heen had gekeken, fluisterde hij: "Een getal onder de tien".

Zijn zoekende wijsvinger rustte tenslotte op mij. Hij keek me uitdagend aan. Ik begreep dat dat papiertje werd verloot en dat ik als kleinste van de klas weer eens als eerste mocht raden. In zo'n geval is het overigens wel weer handig om klein te zijn.

Maar mijn 'twee' bleek helaas niet te winnen. De 'neugen' en 'drie' van mijn buurjongens evenmin. Wint die gek, drie bankjes verderop, dat papiertje met '11'. Nou moe! Kan hij niet tot 10 tellen?

Beetje flauw van de meester om hem te laten winnen. Zo'n jongen zal later wel anarchist of kunstenaar worden.

Maar wat dat papiertje betreft: Dat bleek achteraf toch waardevoller dan gedacht. Het was het bankbiljet dat diende als eerste zakcentje van Karl Marx. Kan wel zo zijn hoor, maar dat is mij net iets te conceptueel. Als je het mij vraagt was het dan ook een goede zet van die jongen om die flap later met Noud Wellink te ruilen voor een kraslot van het ministerie van oc en w!

04 / Inspectie

Standaardklas van een lagere school, inrichting uit begin jaren zestig. Leerlingen achter houten schoolbankjes met inktpothouder. Om het klasbeeld te verlevendigen zijn sommige bankjes apart geplaatst, sommigen in groepjes van twee of drie tegen elkaar aangeschoven. Ongeveer evenveel jongens als meisjes. Het is klokslag acht.

Als de onderwijzer het lokaal binnenkomt gaan de armpjes over elkaar. De meester maakt indruk met zijn forse snor en borstelhaar. Hij groet de klas en

begint de les op een originele manier met een verloting. De klas recht de rug. De meester houdt het te winnen voorwerp kort omhoog en geeft aan dat het te raden getal een getal onder de tien is. Dat is opmerkelijk omdat de klas ruim dertig leerlingen telt.

Hij geeft de leerlingen op de voorste rij een beurt. Het vierde kind op rij 1 raadt 'elf'. Een getal dat buiten het door de leerkracht aangegeven kader valt. Mijns inziens dient de leerling hiervoor te worden gediskwalificeerd. Tot mijn verbazing honoreert de onderwijzer de ondeugd en gunt hem de beloning. Uit pedagogische overwegingen is dat volstrekt onverantwoord. Het straft de kinderen die zich netjes aan de afspraak houden en beloont het individu, dat die afspraak eigenmachtig schendt. Straks toch maar eens bij de heer van de Wijngaarden navragen wat de reden was om die vlegel te honoreren.

Oorspronkelijk medium: geluidsopname mp3-formaat. Totale speelduur: 8 min. 49 sec. Bijbehorende webpagina: http://www.arnoldschalks.nl/comrad.main_pl.html